

ΟΙ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Οι εγκλίσεις στη νεοελληνική είναι τρεις :

και διακρίνονται από τις καταλήξεις τους, τα **μόρια** (δείκτες) που τις συνοδεύουν και το είδος της άρνησης ([δεν] θα + οριστική - να /ας [μην] + υποτακτική)

- Πώς σχετίζονται οι εγκλίσεις με τις τροπικότητες ;

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ :

ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ < αγγλ. modality < λατιν. modus
= τρόπος

ο υποκειμενικός ΤΡΟΠΟΣ
με τον οποίο ο πομπός
τοποθετείται απέναντι σε
αυτό που εκφράζει
γλωσσικά,
ΔΗΛΑΔΗ
πώς το παρουσιάζει :

ως πραγματικό;;
ως δυνατότητα;;
ως ευχή;;
ως αναγκαιότητα;;
ως απορία;;
ως υπόθεση;;
.....

-
- Σήμερα **χιονίζει** από το πρωί.
 - **Μακάρι να** χιονίσει σήμερα !!
 - **Άραγε** θα χιονίσει καθόλου τον φετεινό χειμώνα;
 - **Αν** χιονίσει , τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά.
 - **Πρέπει να** χιονίσει, αλλιώς θα αντιμετωπίσουμε πρόβλημα λειψυδρίας.

η ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

η ΕΓΚΛΙΣΗ =

αφορά στο
περιεχόμενο

αφορά στη
μορφή

Οι εγκλίσεις εκφράζουν τροπικότητα, δηλώνουν
δηλαδή τη στάση του ομιλητή απέναντι σε αυτό
που λέει.

ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΣΕΩΝ

ΑΛΛΕΣ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ :

- Θα **ερχόμεν** στο πάρτι σου, αν το μάθαινα εγκαίρως.
- Θα τον **πήρε** ο ύπνος, γι' αυτό καθυστέρησε.
- Με **βοηθάς** λίγο στο καθάρισμα;

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

να / ας
[μη(ν)] +
ρήμα

ΒΑΣΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Δηλώνει κάτι **επιθυμητό** (-επιθυμία-ευχή) ή **ενδεχόμενο** (υπόθεση)

- **Ας είναι** καλά εκεί που βρίσκεται.
- **Αν διαβάσω**, θα γράψω καλά.

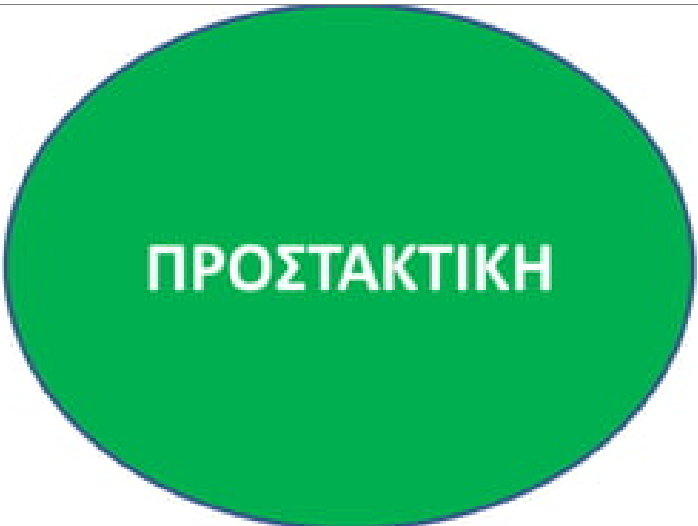
ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΗΜΑΣΙΕΣ

- **Να** του πεις την αλήθεια.
- **Να μην** του το πεις.
- Τι **να** του πω;
- Πρέπει **να φύγεις** αμέσως.
- Πρέπει **να έχει** κάποιο φαρμακείο ανοικτό εδώ κοντά.
- **(Να)** μη φωνάζεις !
- Μακάρι **να πήγαινα** διακοπές!
- **Να έφτασε** η Μαρία στο σπίτι;

•Κλείσε την
πόρτα !

•Βοηθήστε μας,
σας παρακαλώ !

•Τρώγε λιγότερα
γλυκά !

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

Δηλώνει :

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ :

Εφόσον οι εγκλίσεις δηλώνουν τροπικότητα, οι ποικίλες σημασίες των επιμέρους εγκλίσεων σημαίνουν ότι δηλώνονται και διαφορετικά είδη τροπικότητας.

•Ποια είναι αυτά;

A. ΕΠΙΣΤΗΜΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

→ ο διαφορετικός βαθμός (διαβαθμίσεις) βεβαιότητας του πομπού σε σχέση με αυτό που λέει:

επιστήμη
= γνώση

→ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ
ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΗ
ΤΟΥ ΟΜΙΛΗΤΗ

1. υπόθεση
2. δυνατότητα
3. πιθανότητα
4. απορία
4. βεβαιότητα

B. ΔΕΟΝΤΙΚΗ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

→ η αναγκαιότητα πραγματοποίησης αυτού για το οποίο γίνεται λόγος:

δεῖ =πρέπει
τό δέον =το
πρέπον

1. επιθυμία
2. ευχή
3. πρόθεση
4. υποχρέωση - αναγκαιότητα

+ προσταγή,
προτροπή,
παράκληση
παραχώρηση

Ποια γλωσσικά μέσα έχουμε στη διάθεσή
μας για να εκφράσουμε τροπικότητα;

Με άλλα λόγια : πώς μπορούμε να τοποθετηθούμε ως ομιλητές
απέναντι στο περιεχόμενο του μηνύματος;

A. με γραμματικά μέσα, δηλαδή με τις **εγκλίσεις**, οι
οποίες, ανάλογα με τα συμφραζόμενα, είναι φορείς
ποικίλων σημασιολογικών αποχρώσεων.

B. Με λεξικά μέσα, δηλαδή με *επιρρηματικές και ρηματικές φράσεις* που είναι φορείς τροπικότητας :

Α. ΕΠΙΣΤΗΜΙΚΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ	ΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ
1. Βεβαιότητα	αναντίρρητα, αναμφίβολα, αναμφισβήτητα, οπωσδήποτε, βέβαια, φυσικά, προφανώς, μάλιστα...	κανείς δεν αμφισβητεί ότι..., είναι αλήθεια ότι..., είναι γεγονός /ολοφάνερο ότι..., αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι....
2. Δυνατότητα		μπορεί να..., είναι δυνατόν να..., είναι εφικτό να....
3. Πιθανότητα	πιθανόν, ίσως, μάλλον, ενδεχομένως....	ενδέχεται να....
4. Υπόθεση	Υποθετικά μιλώντας...	αν υποθέσουμε ότι..., λαμβάνοντας υπόψη..., με την προϋπόθεση ότι..., σε περίπτωση που.....

B. ΔΕΟΝΤΙΚΗ	ΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ
1. Ευχή	<i>εύχομαι να.... /μακάρι /αχ και να...</i>
2. Επιθυμία	<i>επιθυμώ /θέλω να....</i>
3. Πρόθεση	<i>σκοπεύω /επιδιώκω /προτίθεμαι /σχεδιάζω να....., σκοπός /στόχος /επιδίωξη είναι να....., έχω την πρόθεση /το όνειρο να.....</i>
4. Αναγκαιότητα - υποχρέωση	<i>επιβάλλεται /πρέπει /οφείλουμε /είναι ανάγκη να /είναι υποχρέωση να.....χρειάζεται να... / αναγκάζομαι να.....</i>

Ειδικά τα τριτοπρόσωπα ρήματα πρέπει να... και μπορεί να.....
λέγονται ΤΡΟΠΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ (modal verbs), γιατί είναι φορείς
έντονης τροπικότητας :

- Ο Γιάννης *πρέπει να φύγει*. (αναγκαιότητα / υποχρέωση)
- Ο Γιάννης *πρέπει να έφυγε*. (πιθανότητα)
- Μπορεί* τον άλλο μήνα *να πάμε* ταξίδι. (πιθανότητα)

A. Ποια σημασία δηλώνουν οι ρηματικοί τύποι σε κάθε περίπτωση ; Σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και λεξικά μέσα (εκτός από γραμματικά) για τη δήλωση τροπικότητας;

- Ο Πέτρος σίγουρα **δεν** είναι στο σπίτι.
- Θα **έδινα** τα πάντα για να πετύχω τον στόχο μου.
- Να **τελείω**σε άραγε ο αγώνας;

B. Να εντοπίσετε το είδος της τροπικότητας (επιστημική –δεοντική) καθώς και τη συγκεκριμένη διαβάθμισή της σε κάθε περίπτωση και στη συνέχεια να μετασχηματίσετε τις προτάσεις ώστε να δηλώνεται ό,τι ζητείται :

1. Η Μαρία θα δίνει εξετάσεις τώρα.

Είδος τροπικότητας :

Μετατροπή σε βεβαιότητα :

2. Δεν μπορείς να βγάζεις συμπεράσματα για ένα θέμα που δε γνωρίζεις καλά.

Είδος τροπικότητας :

Μετατροπή σε υποχρέωση /αναγκαιότητα :

1. Κείμενο Ανακοίνωσης

Ανακοίνωση από την επίσημη ιστοσελίδα της οργάνωσης «Γιατροί χωρίς σύνορα» (MSF).

Μπορείς να σώσεις ένα παιδί από τον υποσιτισμό

Ο υποσιτισμός **απειλεί** τις ζωές 20.000 000 παιδιών ανά τον κόσμο.

Τα έτοιμα θεραπευτικά διατροφικά σκευάσματα **χρησιμοποιούνται** για την αντιμετώπιση του υποσιτισμού.

Ενισχύουν τον οργανισμό των βαριά υποσιτισμένων παιδιών και **βοηθούν** την επιβίωση και τη σωστή ανάπτυξή τους.

Το 2016 **περιθάλαψαμε** συνολικά 261.800 υποσιτισμένα παιδιά.

Με 20 ευρώ **μπορείς να προσφέρεις** τροφή σε 74 υποσιτισμένα παιδιά.

Με 30 ευρώ **μπορείς να προσφέρεις** τροφή σε 111 υποσιτισμένα παιδιά.

Με 50 ευρώ **μπορείς να προσφέρεις** τροφή σε 185 υποσιτισμένα παιδιά.

ΒΟΗΘΗΣΕ ΜΑΣ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΜΕ ΝΑ ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Κάνε μια δωρεά

Πηγή : <https://msf.gr/malnutrition> (το κείμενο αντλήθηκε από το βιβλίο των Α. Γεωργιάδου και Κ. Δεμερτζή Νεοελλ. Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου, εκδ. Πατάκη)

**• Ποιος θεωρείτε ότι είναι ο βασικός στόχος του κειμένου;
Να εξηγήσετε τον τρόπο με τον οποίο οι χρησιμοποιούμενες
εγκλίσεις υπηρετούν τον στόχο αυτό.**

Ο βασικός στόχος του πομπού είναι **να ευαισθητοποιήσει** τον δέκτη για το θέμα των υποσιτισμένων παιδιών με σκοπό **να τον παρακινήσει** να στηρίξει οικονομικά το έργο της οργάνωσης «Γιατροί Χωρίς Σύνορα». Ο στόχος αυτός εξυπηρετείται μέσω των χρησιμοποιούμενων εγκλίσεων οι οποίες δηλώνουν και τα δύο είδη τροπικότητας (επιστημική –δεοντική). Πιο συγκεκριμένα, η επιστημική τροπικότητα – και ειδικότερα η **βεβαιότητα** - που είναι εμφανής στους ρηματικούς τύπους σε **οριστική έγκλιση** - **αποτυπώνουν την έκταση του φαινομένου του υποσιτισμού και το έργο της οργάνωσης για την αντιμετώπισή του** (Ο υποσιτισμός **απειλεί** τις ζωές 20.000 000 παιδιών....Τα έτοιμα θεραπευτικά διατροφικά σκευάσματα **χρησιμοποιούνται** για την αντιμετώπιση του υποσιτισμού. **Ενισχύουν** τον οργανισμό...και **βοηθούν** την επιβίωση και τη σωστή ανάπτυξή τους. Το 2016 περιθάλαψαμε συνολικά 261.800 υποσιτισμένα παιδιά). Επιπλέον, η έκφραση **δυνατότητας (μπορείς να.....+ υποτακτική)** τονίζει ότι ο δέκτης μπορεί να στηρίξει οικονομικά το έργο αυτό. Τέλος, η δεοντική τροπικότητα –και συγκεκριμένα η **προτροπή** οικονομικής στήριξης της οργάνωσης– εντοπίζεται στους ρηματικούς τύπους σε **προστακτική** (Βοήθησε, Κάνε...)

2. Άρθρο δημοσιογραφικό

[...] Υπάρχουν ορισμένα βήματα που **μπορείτε να ακολουθήσετε** για να μειώσετε την πιθανότητα να σας παρακολουθούν ιδιώτες ή να εισβάλουν στο κινητό σας χάκερ. [...]

Στοπ στις υποκλοπές

1. **Αφαιρέστε** την μπαταρία του κινητού όταν δεν είναι σε χρήση.
2. **Χρησιμοποιήστε** ένα καρτοκινητό για προστασία σε εξαιρετικά ευαίσθητες συνομιλίες.
3. **Εάν παρατηρήσετε** ασυνήθιστη συμπεριφορά στο τηλέφωνο, **ενημερώστε** τον τηλεπικοινωνιακό πάροχό σας.
4. **Απενεργοποιήστε** τη λειτουργία ασύρματου ίντερνετ (WiFi) στο Κινητό σας. **Σερφάρετε** μόνο από σημεία που γνωρίζετε ότι είναι ασφαλή, όπως το σπίτι ή το γραφείο.
5. **Να θυμάστε** ότι το λογισμικό spyware σπανίως μολύνει το τηλέφωνο που δεν έχουν πρόσβαση στο ίντερνετ.
6. **Μην αποκαλύπτετε** από το τηλέφωνο απόρρητες πληροφορίες, αν υποψιάζεστε ότι το κινητό σας έχει «μολυνθεί».
7. **Κάντε** επαναφορά των εργοστασιακών ρυθμίσεων στο κινητό σας για να αφαιρέσετε τυχόν λογισμικό παρακολούθησης.
8. **Εγκαταστήστε** πρόγραμμα εντοπισμού κακόβουλου λογισμικού και ιών (antivirus) στο τηλέφωνό σας [...]

Άρθρο του Γιάννη Ανδριτσόπουλου από τον ημερήσιο τύπο (17/10/2013)

Ο πομπός δίνει οδηγίες στον δέκτη πώς να αποφύγει την υποκλοπή των προσωπικών του δεδομένων.

Ο καθοδηγητικός χαρακτήρας του κειμένου υπηρετείται μέσω της **δεοντικής τροπικότητας** και ειδικότερα της έκφρασης **προτροπής – αποτροπής** η οποία εντοπίζεται στους ρηματικούς τύπους σε προστακτική και υποτακτική (*αφαιρέστε, μην αποκαλύπτετε, να θυμάστε....*)

3. Επιχειρηματολογικό κείμενο

Είναι αλήθεια ότι, την τελευταία ιδίως δεκαετία, αναμφισβήτητα έχει συντελεστεί κάποια πρόοδος στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Κι αυτό γιατί μεμονωμένα έθνη ή σε συνεργασία μεταξύ τους **έχουν νομοθετήσει** συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ σε διεθνές επίπεδο το πρόβλημα **τίθεται** με αυξανόμενη έμφαση. Ταυτόχρονα, **υπάρχει** μια θεαματική αύξηση της ευαισθησίας των ίδιων των κατοίκων της Γης. Οικολογικά κινήματα **δραστηριοποιούνται** ή πολιτεύονται σε πολλές χώρες, οι διαμαρτυρίες παίρνουν συχνά τη μορφή συγκρούσεων με την αναπτυξιακή νοοτροπία, ενώ τα μέσα ενημέρωσης **αφιερώνουν** μεγάλο μέρος στην πληροφόρηση και επισήμανση των κινδύνων.

[.....]

Γραμματικάκης, Γ. (2006). «Η δοκιμασία ενός πολιτισμού». Στο : Η κόμη της Βερενίκης. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (διασκευή).

•Πρόθεση του συντάκτη είναι να πείσει για την ορθότητα της άποψης που διατυπώνεται στη θεματική περίοδο της παραγράφου. Με ποιους τρόπους το πετυχαίνει;

Ή

Ο πομπός εμφανίζεται πολύ βέβαιος για την άποψή του. Με ποιους τρόπους προβάλλεται η βεβαιότητά του;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Α. Κυριαρχεί η επιστημική τροπικότητα και ειδικότερα η έκφραση βεβαιότητας, η οποία δηλώνεται τόσο με ρηματικούς τύπους σε οριστική έγκλιση (έχει συντελεστεί../ έχουν νομοθετήσει... /υπάρχει...) όσο και με λεξικά μέσα (επιρρηματικές και ρηματικές φράσεις που είναι φορείς τροπικότητας : είναι αλήθεια ότι... / αναμφισβήτητα..).

Β. Το γ' πρόσωπο προσδίδει αντικειμενικότητα στη θέση που προβάλλεται.

Γ. Ο πομπός κάνει επίκληση στη λογική με :

- χρήση επιχειρήματος (Κι αυτό γιατί....κατοίκων της Γης)
- παράθεση παραδειγμάτων ως τεκμηρίων για την αυξανόμενη ευαισθησία των κατοίκων του πλανήτη για την προστασία του περιβάλλοντος (οικολογικά κινήματα...διαμαρτυρίες....ΜΜΕ....) → εγκυρότητα, αξιοπιστία, προβολή της άποψης ως αδιαμφισβήτητης

ΑΛΛΕΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ :

- 1. Να εντοπίσετε στο κείμενο που σας δόθηκε διαβαθμίσεις βεβαιότητας (επιστημική τροπικότητα) στις απόψεις του συγγραφέα για και να τις αιτιολογήσετε.**
 - 2. Να εντοπίσετε στο κείμενο που σας δόθηκε ενέργειες ή καταστάσεις που ο ομιλητής παρουσιάζει ως αναγκαίο να πραγματοποιηθούν (δεοντική τροπικότητα) και να τις αιτιολογήσετε.**
- Να συγκρίνετε το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον βαθμό βεβαιότητας, λαμβάνοντας υπόψη τον στόχο του κάθε κειμένου (π.χ. ένα κείμενο με υψηλό βαθμό βεβαιότητας και ένα άλλο όπου ο συντάκτης πιθανολογεί για το ίδιο θέμα).**